

KAZIMIERZ SZYMCZYCHA SVD*

Bp Jerzy Mazur SVD jako promotor kultu bł. Marianny Biernackiej

Wśród 108 błogosławionych męczenników z czasu II wojny światowej znajduje się bł. Marianna Biernacka z Lipska nad Biebrzą. Jan Paweł II nazwał ją „bohaterką kobietą”. Proces beatyfikacyjny Błogosławionej rozpoczął się w diecezji łomżyńskiej, do której wówczas należała parafia w Lipsku. Po ustanowieniu nowego podziału administracyjnego diecezji polskich w 1992 r. powstała diecezja elcka, w której granicach znalazł się Lipsk. Młoda diecezja elcka chlubi się dziś dziedzictwem świętości bł. Marianny Biernackiej oraz s. Julii Rapiej i s. Kanizji Eugenii Mackiewicz ze Zgromadzenia Sióstr Nazaretanek. Diecezja zaangażowała się również w proces beatyfikacyjny Sługi Bożego ks. Kazimierza Hamerszmita – proboszcza parafii św. Aleksandra w Suwałkach.

W artykule ukażemy bp. Jerzego Mazura SVD jako promotora kultu bł. Marianny. Wychodząc od dziedzictwa świętości diecezji elckiej ukażemy istotę kultu bł. Marianny, jego główne idee i cele. Na końcu ukażemy szanse duszpasterskie kultu bł. Marianny.

Dziedzictwo świętości diecezji elckiej

Diecezja elcka powstała 25 marca 1992 r. na mocy bulli św. Jana Pawła II „Totus Tuus Poloniae Populus”¹. W jej skład weszły parafie przynależące do diecezji łomżyńskiej oraz diecezji warmińskiej. Przez terytorium diecezji elckiej przechodzi granica dwóch kulturowych i historycznych regionów: Mazur i ziemi Suwalsko-Augustowskiej. Diecezjan charakteryzuje tradycyjna pobożność, gościnność i otwartość na inne kultury, rozwinięty kult maryjny, którego

* Kazimierz Szymczycha SVD – sekretarz Komisji Episkopatu Polski ds. Misji
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0997-073X>; e-mail: szymczychakaz@gmail.com

¹ Zob. M. Maczan, *Struktury duszpasterskie w diecezji elckiej. Początek i stan aktualny*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 103-104.

centrami są sanktuaria Matki Bożej w Ełku, Studzienicznej, Sejnach, Krasnymborze oraz Rajgrodzie. W diecezji rozwija się kult miłosierdzia Bożego (sanktuaria w Ełku i Suwałkach) oraz św. Krzyża w Olecku i św. Brunona w Giżycku.

Diecezja graniczy z Rosją, Litwą i Białorusią, utrzymując braterskie kontakty z episkopatami tych krajów. Na terenie diecezji mieszka grupa Litwinów, których diecezja otacza duszpasterską opieką.

Sama diecezja liczy zaledwie 152 wspólnoty parafialne, ale jest bardzo prężna i dynamicznie się rozwija. W krótkim czasie udało się zorganizować struktury diecezjalne jak kuria biskupia, sąd biskupi, Caritas diecezjalna oraz liczne ośrodki duszpasterskie.

Pierwszym biskupem ełckim był bp Wojciech Ziemia (1992-2000). Jego następcą został bp Edward Samsel (2000-2003). Od 2003 r. biskupem ełckim jest bp Jerzy Mazur SVD.

Diecezja ełcka jest duchową spadkobierczynią tradycji kościelnych swych poprzedniczek: nie tylko diecezji łomżyńskiej i warmińskiej, ale także dawnej diecezji wigierskiej, istniejącej w latach 1799-1818, której biskupem tytularnym od 2014 r. jest bp Marek Szkudło, i augustowskiej czyli sejneńskiej (1818-1925), będącej od 2009 r. stolicą tytularną abp. Jana Romeo Pawłowskiego.

Z terenu diecezji ełckiej pochodzą trzy błogosławione z czasów II wojny Światowej: bł. Marianna Biernacka, świecka, bł. s. Kanizja Eugenia Mackiewicz, nazaretanka i bł. S. Sergia Julia Rapiej, nazaretanka. Męczenniczki Marianna i s. Sergia pochodzą z parafii Lipsk nad Biebrzą, a s. Kanizja z Suwałk.

Bł. Marianna Biernacka przysłała na świat w 1888 r. w Lipsku, w rodzinie unickiej. Była osobą powszechnie szanowaną w swym środowisku jako przykładna żona i matka. Rysem charakterystycznym Błogosławionej była pobożność maryjna oraz wierność niedzielnej i świątecznej Mszy św., praktykom I piątku i I soboty miesiąca oraz umiłowanie modlitwy różańcowej i codziennych „Godzinek”.

Marianna została aresztowana 1 lipca 1943 r. w miejsce swej synowej – Anny. Dobrowolnie ofiarowała się za synową w stanie błogosławionym, w ten sposób ratując jej i nienarodzonemu wnukowi życie. Została rozstrzelana 13 lipca 1943 r. na fortach w Naumowiczach k. Grodna wraz z synem i innymi mieszkańcami Lipska. Beatyfikował ją papież Jan Paweł II 13 czerwca 1999 r.

Pozostałe błogosławione z terenu diecezji ełckiej – s. Kanizja i s. Sergia były nazaretankami i należały do grupy 11 sióstr zamordowanych przez Niemców 1 sierpnia 1943 r. w lesie pod Nowogródkiem. Beatyfikował je Jan Paweł II 5 marca 2000 r.²

S. Kanizja urodziła się 27 września 1904 r. w Suwałkach. Chrzest przyjęła w parafii św. Aleksandra. Do zgromadzenia wstąpiła 24 lipca 1933 r. Po roz-

² Zob. *Błogosławione męczenniczki z Nowogródka. Maria Stella i Dziesięć Towarzystek ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu*, oprac. T. Górską, Rzym 2000.

poczęciu okupacji rosyjskiej w czasie II wojny światowej siostronom zabroniono prowadzenia działalności szkolnej, zmuszono do opuszczenia domu zakonnego i zdęcia habitów. Siostry zamieszkały w domach prywatnych i podjęły pracę zarobkową w Nowogródku jako sprzątaczk i służące. Starły się nieść pomoc Polakom deportowanym w głąb Rosji. Zginęła w wieku 39 lat.

Po rozpoczęciu wojny Niemiec z Sowietami 22 czerwca 1941 r. siostry mogły powrócić do domu zakonnego i ponownie przywdziały habitę. Mogły na nowo podjąć pracę z dziećmi i młodzieżą. Gdy Niemcy aresztowali 120 osób jako zakładników w Nowogródku (17-18 lipca 1943 r.), siostry ofiarowały Bogu swe życie w zamian za życie posiadających rodziny oraz ks. Aleksandra Zienkiewicza, proboszcza fary w Nowogródku i zarazem ich kapelana.

31 lipca 1943 r. siostry zostały wezwane na posterunek policji w Nowogródku. Niemcy wywieźli je do lasu około pięciu kilometrów od miasta i rozstrzelali 1 sierpnia 1943 r.³

Bł. s. Sergia Julia Rapięj również ze Zgromadzenia Sióstr Nazaretanek urodziła się 18 sierpnia 1900 r. we wsi Rogożyn (parafia Lipsk). Do zakonu wstąpiła 25 grudnia 1922 r. Zginęła śmiercią męczeńską 1 sierpnia 1943 r. w Nowogródku. W chwili śmierci miała 43 lata. Ludzie, za których siostry Nazaretanki oddały życie – ocalili. Wiele spośród aresztowanych osób wywieziono na roboty przymusowe do Niemiec, a po wojnie udało im się wrócić do domów.

W 2007 r. bp Jerzy Mazur ustanowił ks. dr. Dariusza Brozio postulatorem w procesie beatyfikacyjnym ks. Kazimierza Hamerszmita. W 2019 r. zakończył się drugi etap tego procesu – przesłuchania świadków i gromadzenie dokumentacji⁴. Kazimierz Aleksander Hamerszmit urodził się 12 grudnia 1916 r. w Kołakach Kościelnych koło Zambrowa. Świecenia kapłańskie otrzymał w Łomży w 1939 r. W latach 1940-1945 był więźniem niemieckich obozów koncentracyjnych m.in. Dachau⁵. Posługę kapłańską sprawował w Grajewie, Augustowie, Ostrołęce, Łomży. W latach 1965-1986 pełnił funkcję proboszcza w Suwałkach w parafii św. Aleksandra. Zmarł w Suwałkach 5 lutego 1996 r., powszechnie uważany za świętego⁶. W Suwałkach cieszył się wielkim szacunkiem, gdyż był kapłanem pełnym dobroci i życzliwości. Wierni wspominają go jako męża modlitwy. Z ogromnym zaangażowaniem głosił słowo Boże. Był wierny posłudze w konfesjonale. Cechowała go cierpliwość, życzliwość, duch

³ Zob. *Tło historyczne życia i męczeństwa bł. S. M. Stalli i dziesięciu towarzyszek ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu*, <https://nowogrodczyzna.jimdofree.com/dzieje-nowogr%C3%B3dczyzny/t%C5%82o-histoyryczne/> (dostęp: 14.11.2023).

⁴ Por. G. Polak, *Proboszcz z Suwałk. Droga do świętości ks. Kazimierza Hamerszmita*, Elk 2022, s. 106-107.

⁵ Zob. W. Guzewicz, *Codzienne życie w niemieckim obozie koncentracyjnym KL Dachau w świetle wspomnień ks. Kazimierza Hamerszmita (nr obozowy 22575)*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 378-393.

⁶ Zob. *Kapłan Miłosierdzia, dobroci i zaufania: Ks. Kazimierz Hamerszmit*, oprac. M. Maczan, Elk 2018.

przebaczenia i jedności. Opiekował się ubogimi i chorymi. Katechizował dzieci i młodzież. Postawę ks. Hamerszmitta najlepiej charakteryzuje pasterska miłość, duch służby oraz zapomnienia o sobie⁷. Od dłuższego czasu sylwetkę Sługi Bożego prezentują „Martyria” oraz „Studia Ełckie”⁸.

Kult bł. Marianny

Kultowi bł. Marianny w diecezji ełckiej oraz poza jej granicami służą coraz liczniejsze publikacje książkowe, broszury i modlitewniki wydawane za zgodą i z inspiracji kurii. Bp Jerzy Mazur zabiegał o to, by o bł. Mariannie ukazywało się jak najwięcej materiałów w mediach publicznych (telewizji, radiu), w Internecie i w prasie.

Do najważniejszych opracowań życia i męczeńskiej śmierci należą następujące pozycje:

- M. B. Romankiewicz, *Błogosławiona Marianna Biernacka – życie i męczeństwo*, Warszawa 2000 (praca magisterska, AB WSD w Ełku),
- W. Guzewicz, „*Ja pójdę za nią*”. *Błogosławiona Marianna Biernacka 1888-1943*, Ełk 2010,
- E. Anuszkiewicz, *Błogosławiona Marianna Biernacka*, Włocławek 2001,
- E. Anuszkiewicz, *Błogosławiona Marianna Biernacka 1888-1943*, Lipsk 2013,
- D. Kruczyński, *Ja pójdę za nią. Modlitewnik teściowych*, Ełk 2014,
- Z. Sobolewski, *Nikt nie ma większej miłości. Rzecz o Błogosławionej Mariannie Biernackiej*, Kielce 2020,
- Z. Sobolewski, *Miłość po błocie chodzi. Błogosławiona Marianna Biernacka*, Kielce 2023.

Na szczególną uwagę zasługują dwie pozycje ks. Zbigniewa Sobolewskiego. Pierwsza z nich prezentuje drogę życiową bł. Marianny, jej duchowe i religijne dojrzewanie do decyzji o oddaniu życia za brzemienna synową. Autor umieszcza historię Błogosławionej w kontekście wydarzeń II wojny światowej. Trzy lata później publikuje nową książkę poświęconą Biernackiej. Autor nie tylko skupia się na wydarzeniach z życia Błogosławionej, lecz stara się ukazać charakterystyczne rysy jej osobowości – sylwetkę duchową i religijną. Skupia się na cnotach, jakie w sposób heroiczny posiadała bł. Marianna oraz darach i owocach Ducha Świętego, które są widoczne w jej życiu.

Ks. Sobolewski ubogacił swą refleksję o cnotach Błogosławionej z Lipska cennymi materiałami historycznymi. Autor przetłumaczył fragmenty *Positio*

⁷ Zob. E. Anuszkiewicz, *Na kapłańskiej drodze. Ks. pralat Kazimierz Hamerszmit 1916-1996*, Ełk 2000.

⁸ Zob. D. Brozio, *Apostolstwo – jedną z form realizacji życia chrześcijańskiego w Kościele w nauczaniu ks. Kazimierza Hamerszmitta*, „Studia Ełckie” 10(2008), s. 403-415; tenże, *Istota i znaczenie modlitwy w świetle nauczania ks. Kazimierza Aleksandra Hamerszmitta*, „Studia Ełckie” 9(2007), s. 247-267; tenże, *Kult Najświętszego Serca Jezusa w świetle kazań ks. Kazimierza Hamerszmitta*, „Studia Ełckie” 10(2008), s. 311-320; tenże, *Nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny i świętych w kazaniach ks. Kazimierza Hamerszmitta*, „Studia Ełckie” 10(2008), s. 321-337.

przygotowane na potrzeby procesu beatyfikacyjnego. Dzięki temu posiadamy zeznania tych, którzy osobiście znali bł. Mariannę. Całość wzbogacają homilie bp. Jerzego Mazura SVD wygłoszone w Lipsku, ukazujące wielkość Błogosławionej. We *Wstępie* do książki bp Jerzy Mazur napisał:

„Bliscy i sąsiedzi zapamiętali Mariannę jako kobietę pobożną, skromną, pokorną i życzliwą wobec wszystkich. Błogosławiona umiejętnie łączyła modlitwę z ciężką pracą w gospodarstwie i na roli, z obowiązkami żony i matki. Jej wiara wyrażała się w codzienności – w zaufaniu Bożej Opatrzności, uczynkach pobożnych, umiłowaniu Kościoła i służbie bliźnim. Całym sercem, z radością śpiewała Bogu i Matce Najświętszej na chwałę. Marianna jest wzorem ufności pokładanej w Bogu we wszystkich okolicznościach. Często powtarzała: «niech się dzieje wola Boża»”! Wychowana na modlitwie «Ojcze nasz» tej woli szukała, a poznawszy ją w swoim sumieniu, wypełniała.

Marianna w swym życiu i męczeństwie ukazuje nam przykład żywej, ofiarnej i bezinteresownej miłości Boga i w Nim – bliźniego. To miłość łaskawa, cierpliwa, przebacząca, nie pamiętająca o sobie.

Dziś Błogosławiona Męczenniczka z Lipska nad Biebrzą jest powszechnie uważana za patronkę teściowych i synowych, opiekunkę rodzin i orędowniczkę życia poczętego. Modlą się o cud macierzyństwa za jej przyczyną małżeństwa, które nie mogą mieć potomstwa. Jej wstawiennictwu u Boga zawierzają się wszystkie kobiety, synowe, wdowy i osoby, które nie weszły w związek małżeński. Jest ona również patronką Kół Gospodyń Wiejskich naszej diecezji. Wszystkim – kobietom i mężczyznom – Marianna ukazuje ewangeliczną miłość jako najpiękniejszą drogę życiową, pewnie prowadzącą do zbawienia”⁹.

Powstały również pomniejsze, ale ważne opracowania poświęcone bł. Mariannie:

- L. Czarkowska, *Dwie wojny*, w: *Lipsk nad Biebrzą. Wspomnienia*, oprac. Z. Koszyła, Lublin 1978, s. 60-64,
- E. Anuszkiewicz, *Sluga Boża Marianna Biernacka (1888-1943) w świadomości mieszkańców Lipska nad Biebrzą i okolicy*, „Martyria” 1996, nr 6, s. 18,
- E. Samsel, *Służebnica Boża Marianna Biernacka*, „List do Pani” 9/20(1994), s. 6,
- W. Guzewicz, *Błogosławiona Marianna i jej świadectwo wiary*, w: *Chrześcijańskie świadectwo wczoraj i dziś*, red. tenże, Ełk 2013, s. 177-190,
- W. Ostrowska, *Wywiad z Grażyną Serafin, prawniczką Błogosławionej*, „Różaniec” 9(2009),
- R. Sawicki, „*Ja pójdę za nią*” – życie i heroiczna śmierć bł. Marianny Biernackiej z Lipska nad Biebrzą, „Głos Serca” 68(2006), s. 9,
- D. Kruczyński, *Błogosławiona Marianna Biernacka wzorem dla wolontariuszy Caritas*, „Studia Ełckie” 16(2014), nr 1, s. 79-94,
- D. Kruczyński, *Oblicza miłosierdzia*, Kielce 2017, s. 143-150,
- D. Kruczyński, Z. Sobolewski, *Modlitewnik. Nauczycielka ewangelicznej prostoty. Bł. Marianna Biernacka*, Siedlce 2020,
- T. Kaczmarek, *Świadkowie wiary*, Włocławek 2013, s. 78-79,

⁹ J. Mazur, *Wstęp*, w: Z. Sobolewski, *Miłość po błocie chodzi*, dz. cyt., s. 6.

- T. Kaczmarek, *Światła w ciemności. Męczennicy 1939-1945*, Włocławek 2000,
- J. W. Czartoszewski, *Z dziejów parafii Matki Bożej Anielskiej w Lipsku*, w: *Nadbiebrzański gród. Dzieje Lipska*, red. A. Cz. Dobroński, Lipsk 2019, s. 298-319,
- M. Gnatowski, *Lipsk w okresie okupacji niemieckiej*, w: *Nadbiebrzański gród. Dzieje Lipska*, red. A. Cz. Dobroński, Lipsk 2019, s. 185-214,
- Z. Sobolewski, *Bł. Marianna Biernacka 1888-1943*, Warszawa 2020 (broшура zawierająca biografię bł. Marianny w języku rosyjskim, angielskim i niemieckim).

Informacje o bł. Mariannie i jej męczeństwie znajdujemy również na stronach internetowych parafii Lipsk¹⁰ oraz książkach poświęconych historii Lipska nad Biebrzą.

Kult bł. Marianny rozprzestrzenia się w Polsce i poza jej granicami dzięki relikwiom Błogosławionej. Bp Jerzy Mazur przekazał relikwie Marianny Biernackiej sanktuarium NMP Gwiazdy Nowej Ewangelizacji i św. Jana Pawła II w Toruniu. W ostatnią sobotę każdego miesiąca w sanktuarium ma miejsce Dzień Modlitw dla Wdów i Teściowych za wstawiennictwem bł. Marianny Biernackiej. Msza św. i modlitwy kierowane do Boga za pośrednictwem męczenniczki z Lipska są doskonałą okazją do przypomnienia jej życia i męczeńskiej śmierci. W sanktuarium prowadzona jest księga prośb i otrzymanych łask.

Relikwie Błogosławionej z Lipska są czczone w Grodnie w parafii pod wezwaniem bł. Marianny, która powstaje na peryferiach miasta. Znajduje się tam obraz Błogosławionej przekazany jako dar dla parafii przez bp. Jerzego Mazura oraz relikwie. Również na fortach w Naumowiczach w miejscu męczeństwa Marianny znajduje się pamiątkowy krzyż i tablica. Jest to miejsce pielgrzymek wiernych z Białorusi i Polski. Biskup grodzieński co roku organizuje specjalne uroczystości ku czci męczenniczki na fortach w Naumowiczach. Biorą w nich udział duchowni i wierni świeccy nie tylko z Grodna, ale także z Polski¹¹.

Kult Marianny Biernackiej rozwija się w diecezji warszawsko-praskiej i siedleckiej, gdzie znajdują się jej witraże, figury i obrazy.

Bp Jerzy Mazur przekazał relikwie Błogosławionej Białostockiej Szkole Ewangelizacji (2020 r.), parafii pw. św. Józefa Rzemieślnika w Księżynie (sierpień 2020 r., diec. białostocka), parafii pw. Zwiastowania NMP w Strzyżewie Kościelnym (październik 2021, arch. gnieźnieńska); parafii pw. MB Zwycięskiej w Łodzi (kwiecień 2022); parafii pw. Wszystkich Świętych w Białymstoku (maj 2022 r.); parafii pw. św. Wawrzyńca w Zarębach (sierpień 2022 r., diec. łomżyńska); parafii pw. bł. Marianny Biernackiej w Grodnie na Białorusi (wrzesień 2022); parafii pw. św. Apostołów Piotra i Pawła w Iwii (listopad 2022, diec. grodzieńska); parafii pw. Najświętszego Serca Jezusowego w Wiśniewie k. Siedlec; St. Charles Borromeo Catholic Church Bensenville USA (styczeń 2023), parafii pw. Wszystkich Świętych w Brzezinach (maj 2023, diec. kielecka).

¹⁰ Zob. np. W. Sawicki, *Bł. Marianna Biernacka*, w: <https://parafia.lipsk.pl/index.php/blogoslawieni/blogoslawiona-marianna-biernacka> (dostęp: 17.11.2023).

¹¹ Zob. *Modlitewne spotkanie na fortach k. Naumowicz*, „Biuletyn TPL” 1999, nr 304, s. 2.

Marianna jest czczona przede wszystkim w sanktuarium Matki Bożej Bazylianki w Lipsku. Znajduje się tam poświęcony jej ołtarz boczny. Są w nim przechowywane relikwie Błogosławionej i obraz. W rodzinnym Lipsku, obok domu, gdzie mieszkała, o jej heroicznym geście oddania życia za synową w stanie błogosławionym przypomina okazały pomnik. Został on ustawiony na wniosek Towarzystwa Przyjaciół Lipska w 1983 r. Odwiedzający Lipsk mogą zobaczyć pamiątki zgromadzone w domu rodzinnym Błogosławionej. Znajdujący się tam obraz Błogosławionej przekazał bp. Jerzy Mazur w 2023 r.

Ponadto rozwija się ruch pielgrzymkowy do Lipska nad Biebrzą. Wierni przybywają indywidualnie i wspólnotowo zwłaszcza w lipcu (na zjazd teściowych) i sierpniu (Święto Matki Bożej Anielskiej). Od kilku lat staraniem bp. Jerzego Mazura spotkania teściowych w Lipsku są transmitowane przez Telewizję Trwam, a od dwóch lat przez TVP3. Dzięki temu kult Błogosławionej wykracza daleko poza granice diecezji ełckiej.

Marianna patronką

Jeszcze przed beatyfikacją bł. Marianna była uważana za patronkę teściowych oraz dzieci nienarodzonych. Było to nierozdzielnie związane z historią jej życia, a zwłaszcza z heroicznym czynem oddania życia za synową w stanie błogosławionym. Wierni łączyli jej gest ofiarowania z postawą św. Maksymiliana Marii Kolbego, franciszkanina, który oddał swe życie w Auschwitz, aby ratować Franciszka Gajowniczka, męża i ojca rodziny¹².

Na patronat Marianny można spojrzeć szerzej i dostrzec w niej orędowniczkę i opiekunkę katolickich wspólnot, która uczy zgodnego współżycia w wielopokoleniowych rodzinach. Wydaje się, że współcześnie w dobie atomizacji rodzin jest to ważny przekaz: w rodzinie jest miejsce dla dziadków, rodziców i teściów oraz dzieci i wnuków. Marianna przywraca godność seniorom w życiu rodzinnym i społecznym. Mówi o tym, że teściowie i rodzice, dziadkowie i babcie pełnią ważną rolę w przekazywaniu wiary młodszym pokoleniom. Ich marginalizowanie stanowi dużą stratę dla dzieci i młodzieży.

Podczas spotkania teściowych w Lipsku 11 lipca 2015 r. bp Jerzy Mazur zawierzył opiece bł. Marianny rodziny diecezji ełckiej¹³. W liście pasterskim zachęcał:

„Wzywajcie jej wstawiennictwa, aby relacje w rodzinach między osobami starszymi a młodszymi, między synową a teściową, stawały się dobre, piękne i przyjazne. Wzywajcie jej pomocy w tworzeniu dobrych relacji międzypokoleniowych oraz tego, co w tych relacjach powinno być na pierwszym miejscu”¹⁴.

¹² Zob. Z. Sobolewski, *Miłość po błocie chodzi*, dz. cyt., s. 169.

¹³ Zob. tamże, s. 219.

¹⁴ J. Mazur, *List pasterski Biskupa Ełckiego Jerzego Mazura SVD z okazji 70 rocznicy śmierci bł. Marianny Biernackiej*, Ełk 5 lipca 2013 r., nr 4, w: Z. Sobolewski, *Miłość po błocie chodzi*, dz. cyt., s. 218.

Bp. Jerzemu zależało na integracji pokoleń w rodzinach. Dlatego na spotkania do Lipska zapraszał nie tylko teściowe, lecz także synowe, małżonków oraz dzieci i młodzież. Spotkania te uświadamiały wiernym, że nie można spisywać starszego pokolenia na straty, ale należy znaleźć dla niego godne miejsce w rodzinach i społeczeństwie. Seniorzy – teściowe i teściowie, rodzice dorosłych dzieci mogą dzielić się swym doświadczeniem życiowym, mądrością nabytą w ciągu długiego życia. Są bezcennymi świadkami wiary i tradycji chrześcijańskiej dla dzieci i młodzieży.

Na rolę seniorów w rodzinie zwracał uwagę papież Franciszek:

„Starość jest czasem łaski, w którym Pan odnawia Swoje wezwanie do przechowywania i przekazywania wiary, do modlitwy, szczególnie wstawienniczej, oraz do bycia obok tych, którzy są w potrzebie. Osoby starsze, dziadkowie mają wyjątkową zdolność do wychwytywania trudnych spraw. I kiedy modlą się w tych sprawach, ich modlitwa jest silna i skuteczna! Dziadkom, którzy otrzymali błogosławieństwo widzenia dzieci swoich dzieci, jest powierzone wielkie zadanie: przekazać doświadczenia życiowe, historię rodziny, wspólnoty, narodu”¹⁵.

Marianna jako teściowa emanuje troską o rodzinę syna i synowej. Daje przykład zgodnego życia w rodzinie, wspólnej pracy i modlitwy. Nie narzuca się młodym ani ich nie ogranicza, lecz wspiera w codziennych zmaganiach i pracy. Lata życia rodzinnego przy boku małżonków Anny i Stanisława upłynęły pod znakiem zgody i miłości rodzinnej. Teściowa pomagała synowej, troszczyła się o nią. Dyskretnie dzieliła się swymi spostrzeżeniami i doświadczeniem gospodyni domu. Marianna nie narzucała się młodym i nie próbowała ich sobie podporządkować. To ważna wskazówka dla starszego pokolenia, które winno dzielić się swą mądrością życiową, ale nie narzucać jej.

Marianna jest uważana za patronkę wdów. W Kościele wdowy i wdowcy stanowią dość dużą grupę wiernych. W starożytnym Kościele wdowy cieszyły się powszechnym szacunkiem, gdyż służyły Kościołowi i inspirowały swą pobożnością¹⁶. Współcześnie, dzięki takim postaciom jak bł. Marianna Bieknacka, wdowy i wdowcy odzyskują należne im miejsce. Coraz więcej diecezji i parafii zwraca uwagę na stan wdowi, zaprasza wdowy do współpracy, organizuje dla nich spotkania integracyjne. Duszpasterze parafialni stają się coraz bardziej wrażliwi na potrzeby duchowe wdów i wdowców.

Marianna została uznana przez wiernych za patronkę, opiekunkę i orędowniczkę dzieci nienarodzonych. Ochroniła życie nienarodzonego wnuka – Stanisława. Nie wahała się, aby prosić żandarma o możliwość zastąpienia synowej,

¹⁵ Franciszek, *Potrzebujemy waszej mądrości i doświadczenia. Słowo do członków Narodowego Stowarzyszenia Pracowników w Podeszłym Wieku, 16 XII 2019 r.*, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2019-12/papiez-franciszek-audicencja-osoby-starsze-wolontariat.html> (dostęp: 9.11.2023).

¹⁶ Zob. B. Degórski, *Wdowy w starożytności chrześcijańskiej i ich posługa w Kościele*, „Vox Patrum” 22(2002), t. 42-43, s. 303-318.

która była brzemienna. Jej wielkość polega na tym, że w chwili krytycznej nie cofnęła się przed bezinteresownym darem z siebie. Bp Jerzy Mazur pisał:

„Postawa bł. Marianny Biernackiej przypomina, że Bóg powierzył człowiekowi, a w sposób szczególny kobiecie, troskę o życie człowieka i jego godność. Jej świadectwo życia i ofiarnej śmierci uczy obrony życia każdego człowieka, od poczęcia aż do naturalnej śmierci. Dołącza ona do tych wszystkich świętych kobiet, które w szlachetny i zgodny z Bożym zamysłem sposób, budowały i nadal budują cywilizację życia oraz miłości. Przykład kobiety całkowicie oddanej życiu jest niezwykle ważny w czasach współczesnych, gdy niektóre prądy myślowe próbują nakłonić ludzi, aby postrzegali macierzyństwo wyłącznie jako ograniczenie narzucone kobiecie, a posiadanie dzieci, jako zagrożenie dla rodziców, ich finansów, kariery czy wygody. Dlatego też gorąco zachęcam do wielkiej modlitwy o życie za wstawiennictwem bł. Marianny. Żyjemy głęboką nadzieją, że wstawia się ona u Pana Boga szczególnie w intencji życia nienarodzonych. Wielu przecież widzi w niej patronkę dzieci nienarodzonych oraz ich matek. Do niej zwracają się w modlitwie o pomoc także małżeństwa, pragnące potomstwa. Niech do niej uciekają się obrońcy życia w naszej w naszej diecezji i Ojczyźnie, zawierając jej wstawiennictwu wszelkie inicjatywy, mające na celu ratowanie życia dzieci poczętych”¹⁷.

Heroiczne świadectwo obrony życia nienarodzonego wydaje się współcześnie być jak najbardziej aktualne. Niestety, w przestrzeni publicznej i medialnej spotykamy się z zawziętą walką z życiem nienarodzonych. Dochodzą do głosu grupy społeczne, w tym także zorganizowane grupy kobiet, które domagają się legalizacji aborcji do 12 tygodnia i w sposób bardzo agresywny i wulgarny atakują obrońców życia. Zwolenniczki aborcji na życzenie nie mogą pogodzić się z tym, że Konstytucja w Polsce chroni życie obywateli od poczęcia od naturalnej śmierci. Wzmagają propagandę pro-aborcyjną i starają się przekonać (zakrzyczeć) wierzących do tego, że istnieje prawo kobiet do aborcji. Zapominają przy tym o prawie dziecka nienarodzonego do życia.

Kościół w Polsce jest jedną z tych sił społecznych, które jednoznacznie przeciwstawiają się legalizacji aborcji. Czyni to w imię prawa naturalnego, poszanowania Stwórcy i Dawcy wszelkiego życia. Kościół prowadzi dyskurs o aborcji odwołując się do argumentów naturalnych, do dzieła stworzenia oraz racji nadprzyrodzonych i religijnych. Niestety, zwolennicy aborcji posiadają olbrzymie możliwości propagandowe. Bezwzględnie manipulują opinią publiczną, wracają do dawnych argumentów za zabójstwem dzieci nienarodzonych. Także niektóre ruchy ekologiczne promują aborcję w imię dobra planety, głosząc, że ograniczenie liczby ludzi żyjących na ziemi przyczyni się do jej ocalenia¹⁸.

¹⁷ J. Mazur, *List pasterski...*, dz. cyt., nr 3, s. 217.

¹⁸ Por. M. Ferdynus, *Consequences of human overpopulation and strategies of its prevention*, „Studia Elckie” 20(2018), nr 4, s. 415-428.

Marianna jest patronką małżeństw, które borykają się z problemem niepłodności. Wiele małżeństw, które starają się o poczęcie dziecka zwraca się w modlitwie do bł. Marianny z prośbą o wstawiennictwo. Jedną z kobiet, która jest przekonana, że za wstawiennictwem bł. Marianny uprosiła łaskę macierzyństwa jest prawnuczka Błogosławionej. Prosiła więc prababcę Mariannę o pomoc i została wysłuchana.

„Słyszałam, że wiele z nich doświadczyło łaski macierzyństwa. Sama jestem tego przykładem. Po długich latach oczekiwania i modlitw urodziłam córeczkę. Kolejne dziecko poroniłam. Kiedy ponownie zaszłam w ciążę, prosiłam moją Mariannę, aby mi dopomogła. Obiecałam, że jeśli znowu zostanę mamą dziewczynki nazwę ją Marianna. Tak też się stało. Dzisiaj ma dwie córeczki – Agatkę i właśnie Mariankę”¹⁹.

Bp Jerzy Mazur ogłosił bł. Mariannę patronką Kół Gospodyń Wiejskich, które rozwijają się w diecezji ełckiej. Są one stróżami kultury ludowej, zwyczajów, tradycji kulinarnych, a nawet języka. Koła Gospodyń Wiejskich, uwolnione od ideologii komunistycznej, jaka panowała w PRL-u, skupiają obecnie osoby żyjące na wsi wokół idei pomocy sąsiedzkiej, ludzkiej solidarności i pielęgnowania tradycji wiejskich²⁰.

W dekrecie ogłaszającym bł. Mariannę Biernacką patronką Kół Gospodyń Wiejskich diecezji ełckiej (27 listopada 2019 r.) bp Jerzy Mazur napisał:

„Od chwili beatyfikacji, jakiej dokonał św. Jan Paweł II 13 czerwca 1999 r. w Warszawie, kult bł. Męczennicy Marianny Biernackiej rozwija się owocnie nie tylko w diecezji ełckiej i łomżyńskiej, ale w całej Polsce i na Białorusi. Od samego początku wierni wzywają Błogosławioną jako patronkę i orędowniczkę, zwłaszcza jako patronkę i wzór dla matek, teściowych, wdów oraz synowych. Przez jej przyczynę modli się wiele małżeństw o łaskę posiadania potomstwa, a także przeżywających trudności i kryzysy. Wsłuchując się w głosy wiernych, a szczególnie kobiet zrzeszonych w Kołach Gospodyń Wiejskich, z radością ogłaszam bł. Mariannę Biernacką patronką Kół Gospodyń Wiejskich w diecezji ełckiej. Błogosławiona aktywnie uczestniczyła w życiu społeczności Lipska nad Biebrzą, budując wspólnotę rodzinną i sąsiedzka, wierna Chrystusowemu przykazaniu miłości.

Ufam, że postać Błogosławionej zainspiruje członkinie Kół do naśladowania wierności codziennym obowiązkom, modlitwie i pracy dla dobra bliźnich. Mam nadzieję, że bł. Marianna przyczyni się do pogłębienia więzi rodzinnych i sąsiedzkich oraz będzie wspaiałą nauczycielką miłości małżeńskiej i rodzinnej”²¹.

¹⁹ *Świadectwo Grażyny Serafin*, s. 86, http://fara.radom.pl/img/jerycho_rodzin/jerycho_8.pdf (dostęp: 7.11.2023).

²⁰ *Zob. Z historii Kół Gospodyń Wiejskich*, <https://www.prezydent.pl/malzonka-prezydenta/inicjatywy/konkurs-dla-kol-gospodyn-wiejskich-o-nagrode-malzonki-prezydenta-rp/z-historii-kol-gospodyn-wiejskich> (dostęp: 2.11.2023).

²¹ J. Mazur, Dekret z 27 listopada 2019 r., L.dz. 1175/2019 [mps].

Koła Gospodyń Wiejskich uczestniczą w dorocznej pielgrzymce do sanktuarium w Lipsku w drugą sobotę lipca²².

Kult bł. Marianny jako szansa duszpasterska

Kult Marianny Biernackiej wpisuje się w pedagogikę świętości, propagowaną przez św. Jana Pawła II²³. Poprzez beatyfikacje i kanonizacje, zwłaszcza osób świeckich, Jan Paweł II uczył, że świętość jest drogą dla każdego chrześcijanina. Wyniesienie na ołtarze świętych, ukazywało Kościół jako drzewo rodzące dobre owoce. Było przypomnieniem powszechnego powołania do świętości, otrzymanego w sakramencie chrztu²⁴.

Marianna w sposób konkretny ukazuje wiernym, że świętość jest możliwa i osiągalna dla wszystkich. Jej losy życiowe ukazują, że człowiek może wzrastać w zjednoczeniu z Bogiem poprzez miłość do Niego i poprzez bezinteresowny dar z siebie. Marianna jawi się jako konkretna, wspaniała kobieta, która żyjąc w trudnych czasach, nie zatraciła swego człowieczeństwa, przeciwnie ubogaciła je wiarą i miłością nadprzyrodzoną. Jest niewiastą „o wyobraźni miłosierdzia”, wrażliwą na potrzeby innych, otwartą na działanie Ducha Świętego i Jego dary. Bp Jerzy Mazur mówi:

„W dzisiejszym świecie ludzie zapominają o swoim najważniejszym powołaniu. Jest to powołanie do Nieba, Królestwa Bożego, powołanie do zbawienia. Każdy człowiek ma szansę, by pójść do Nieba. To Bóg stworzył nas, byśmy Go poznawali i kochali. To podstawowy cel życia człowieka. Jako ludzie ochrzczeni, jako dzieci Boże jesteśmy ambasadorami nieba na ziemi. Przyszliśmy z nieba i musimy wrócić do niego. Żyjąc na ziemi winniśmy czynić wszystko, by żyło w nas niebo. Jezus powiedział: „Jeśli Mnie kochasz będziesz zachowywał Moje przykazania. A jeśli będziesz zachowywał Moje przykazania, Ja i Ojciec przyjdziemy i zamieszkamy w tobie” (por. J 15,10). Jeśli zachowujemy przykazania to trwamy w miłości Bożej, a to znaczy że Bóg wkracza w nas. Bóg oznacza niebo, czyli niebo powinno w nas wejść, zanim my wejdziemy do nieba”²⁵.

Wydaje się, że współcześnie postać Marianny z Lipska, jej wspaniałe, proste, zwyczajne życie zwieńczone męczeństwem jest konkretnym przykładem do naśladowania dla kobiet i mężczyzn, zwłaszcza w rodzinach.

Papież Franciszek mówiąc o świętości, posługuje się terminem „święci z sąsiedztwa”. W adhortacji apostołskiej *Gaudete et exultate* pisze o „średniej klasie świętości”.

²² Zob. J. Uchan, *Wybrane inicjatywy duszpasterskie diecezji elckiej w latach 1992-2021*, *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 328.

²³ Zob. P. Mazur, *Pedagogika świętości w nauczaniu Jana Pawła II*, w: *Kęckie sacrum*, red. S. Cadr, Kęty 2008, s. 141-148.

²⁴ Zob. H. Misztal, *Powszechnie powołanie do świętości a Eucharystia*, „Roczniki Nauk Prawnych” 8(1998), s. 176.

²⁵ J. Mazur, *Homilia bp. Jerzego Mazura SVD podczas Mszy św. w Lipsku w XX-lecie beatyfikacji Marianny Biernackiej*, Lipsk 13 lipca 2019 r. [mps].

„Nie myślimy tylko o tych, którzy są już beatyfikowani lub kanonizowani. Duch Święty rozlewa świętość wszędzie w świętym i wiernym ludzie Bożym, gdyż „podało się [...] Bogu uswięcać i zbawiać ludzi nie pojedynczo, z wyłączeniem wszelkich wzajemnych powiązań, lecz ustanowić ich jako lud, który uznałby Go w prawdzie i Jemu święcie służyć”. W historii zbawienia Pan zbawił lud. Nie istnieje pełna tożsamość bez przynależności do ludu. Z tego względu nikt nie zbawia się sam, jako wyizolowana jednostka, ale Bóg przyciąga nas, biorąc pod uwagę złożoną sieć relacji międzyludzkich, które się nawiązują we wspólnocie ludzkiej: Bóg zechciał wejść w dynamikę ludową, w dynamikę ludu.

Lubię dostrzegać świętość w cierpliwym ludzie Bożym: w rodzicach, którzy z wielką miłością pomagają dorastać swoim dzieciom, w mężczyznach i kobietach pracujących, by zarobić na chleb, w osobach chorych, w starszych zakonnicach, które nadal się uśmiechają. W tej wytrwałości, aby iść naprzód, dzień po dniu, widzę świętość Kościoła walczącego. Jest to często „świętość z sąsiedztwa”, świętość osób, które żyją blisko nas i są odblaskiem obecności Boga, albo, by użyć innego wyrażenia, są „klasą średnią świętości”²⁶.

Marianna jako wierna świecka, żona, matka, wdowa i teściowa ośmiela i zachęca do dążenia do świętości wszystkich świeckich, zwłaszcza kobiety. Uczy, że można się uswięcić poprzez wierność swemu powołaniu, codziennym obowiązkom wypełnianym z miłością i oddaniem. Tym, co ją wyróżnia jest wierność – cnota niezwykle potrzebna chrześcijanom.

Marianna uczy miłości małżeńskiej i rodzinnej. Zwraca uwagę na rolę, jaką w rodzinach, w wychowaniu dzieci i wnuków mogą odgrywać teściowie i dziadkowie. Ukazuje piękno powołania seniorów do dzielenia się mądrością życiową z młodszym pokoleniem. Starsi, rodzice, teściowie, dziadkowie nie powinni być marginalizowani, skazani na zapomnienie, opuszczeni. Ich właściwe miejsce znajduje się w rodzinie wielopokoleniowej, wśród dzieci i wnuków. Niestety, współczesne uwarunkowania gospodarcze i społeczne sprawiły, że zmniejszyła się liczba rodzin wielopokoleniowych, a ich miejsce zajęły rodziny złożone z rodziców i dzieci. Wielu seniorów nie mieszka ze swymi dorosłymi dziećmi i wnukami. Nie oznacza to jednak, że powinni być skazani na samotność. Przeciwnie, współczesna psychologia, a także nauczanie papieskie podkreśla ich niezastąpioną rolę w rodzinie i Kościele oraz wartości, które seniorzy mogą wnieść w życie rodzinne swych dorosłych dzieci i wnuków.

Marianna jest świadkiem, że życie rodzinne wielu pokoleń można układać zgodnie, harmonijnie i z pożytkiem dla wszystkich, którzy je tworzą. Jako teściowa może przyczynić się do zaprzestania traktowania teściowych „jako zła koniecznego”, osłabić żarty i złośliwe uwagi na ich temat. Pokazuje, że teściowa może być kimś bliskim dla synowej, chronić ją i wspierać.

W duszpasterstwie Marianna jest ukazywana jako wzór matek, teściowych i wdów. Jej kult służy dowartościowaniu tych kobiet w społeczeństwie.

²⁶ Franciszek, *Gaudete et exultate*, Rzym, 19 marca 2018 r., nr 6-7.

Błogosławiona jest patronką życia nienarodzonego. Daje konkretny przykład obrony życia, i to w sposób heroiczny, kosztem siebie. Postać Błogosławionej powinna stać się drogowskazem dla tych kobiet, które wahają się w sprawie macierzyństwa, i które pozbawione wsparcia opowiadają się za aborcją. Diecezja ełcka połączyła kult bł. Marianny z działaniami na rzecz ochrony dzieci. W 2013 r. powstał Dom Samotnej Matki im. Marianny Biernackiej w Ełku²⁷. Prowadzi go Caritas diecezjalna. Placówka daje schronienie samotnym matkom i ich dzieciom²⁸. Pomaga im ekonomicznie, prawnie i duchowo, zapewniając poczucie bezpieczeństwa. Jest ona alternatywą dla porzucania niechcianych dzieci lub ich zabijania.

Mówiąc o Mariannie podczas homilii, konferencji ascetycznych, na katechezie czy w czasie spotkań indywidualnych odwołujemy się do konkretnej i bliskiej ludziom postaci, do życia, które stało się udziałem wielu świeckich. Przez tę bliskość Marianna skutecznie oddziałuje.

Podsumowanie

Niniejszy artykuł prezentuje dokonania bp. Jerzego Mazura jako promotora kultu bł. Marianny Biernackiej w diecezji ełckiej i poza jej granicami. Beatyfikacja Marianny Biernackiej pozwoliła na wydobycie tej heroicznej postaci z zapomnienia i ukazania jej szerszemu gronu wiernych. Bp Mazur osobiście zaangażował się w propagowanie jej kultu poprzez działalność wydawniczą oraz organizowanie spotkań poświęconych Błogosławionej Teściowej. W licznych wystąpieniach, zwłaszcza podczas dorocznego spotkania teściowych w Lipsku nad Biebrzą, bp podkreślał, że jest ona patronką rodzin katolickich, a w nich teściowych i teściów, wdów i wdowców, dzieci i wnuków, dzieci nienarodzonych oraz małżeństw, które mają problemy z poczęciem potomstwa. Zwracał uwagę na ludzkie i chrześcijańskie przymioty Marianny, i ukazywał je jako wzór do naśladowania w życiu codziennym. Szczególnym rysem nauczania biskupiego o bł. Mariannie jest ukazywanie jej jako obrończyni dzieci poczętych. Obrona dzieci nienarodzonych, zwłaszcza obecnie, gdy nasila się propaganda proaborcyjna w Polsce i wiele kobiet, nawet katolickich, jej ulega, jest szczególnie ważna i potrzeba. W niniejszym artykule akcentujemy również troskę biskupa o godne miejsce dla seniorów w rodzinach i społeczeństwie. Bp Jerzy uczy, że seniorów nie powinno się marginalizować, ale korzystać z ich życiowej mądrości i doświadczeń. W ostatnich latach biskup propaguje kult bł. Marianny wśród członkiń Kół Gospodyń Wiejskich, zachęcając je do działalności na rzecz środowiska wiejskiego i parafii.

²⁷ Zob. M. Puczyłowski, *Duszpasterstwo rodzin diecezji ełckiej w latach 2012-2021*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 155.

²⁸ Zob. T. Staroszczyk, *Posługa Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w diecezji ełckiej*, w: *Ex Vita vivit!*, dz. cyt., s. 239.

* * *

Streszczenie

Artykuł dotyczy bp. Jerzego Mazura SVD, biskupa ełckiego, w aspekcie promowania kultu bł. Marianny Biernackiej. Na tle dziedzictwa świętości diecezji ełckiej została w nim ukazana istota oraz przejawy kultu bł. Marianny zarówno w Lipsku, jak i w parafiach w Polsce oraz za granicą. Dotyczą one relikwii, pielgrzymek i publikacji na jej temat. Ponadto zostały przybliżone i omówione te aspekty życia Marianny, które wskazują na jej świętość oraz patronowanie poszczególnym osobom i społecznościom (teściowe, wdowy, seniorzy, małżeństwa, oczekujący potomstwa). Artykuł ukazuje także działania biskupa Mazura, które przyczyniły się do promocji kultu bł. Marianny.

Słowa kluczowe: biskup, Jerzy Mazur, SVD, kult, Marianna Biernacka, Lipsk, patronka teściowych.

Bishop Jerzy Mazur SVD as a Promoter of the Cult of Blessed Marianna Biernacka

Summary

The article concerns Bishop Jerzy Mazur SVD, bishop of Ełk, in the aspect of promoting the cult of Blessed Marianna Biernacka. Against the background of the heritage of holiness of the Ełk diocese, it shows the essence and manifestations of the cult of Blessed Marianna both in Leipzig and in parishes in Poland and abroad. They concern relics, pilgrimages and publications about her. In addition, those aspects of Marianna's life that indicate her holiness and patronage of individual people and communities (mothers-in-law, widows, seniors, married couples, those expecting children) were presented and discussed. The article also shows the activities of Bishop Mazur, which contributed to the promotion of the cult of Blessed Marianna.

Keywords: bishop, Jerzy Mazur, SVD, cult, Marianna Biernacka, Leipzig, patroness of mothers-in-law.

Bibliografia

- Anuszkiewicz E., *Błogosławiona Marianna Biernacka 1888-1943*, Lipsk 2013.
 Anuszkiewicz E., *Błogosławiona Marianna Biernacka*, Włocławek 2001.
 Anuszkiewicz E., *Na kapłańskiej drodze. Ks. prałat Kazimierz Hamerszmit 1916-1996*, Ełk 2000.
 Anuszkiewicz E., *Sługa Boża Marianna Biernacka (1888-1943) w świadomości mieszkańców Lipska nad Biebrzą i okolicy*, „Martyria” 1996, nr 6, s. 18.
Błogosławione męczenniczki z Nowogródka. Maria Stella i Dziesięć Towarzystek ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu, oprac. T. Górską, Rzym 2000.

- Brozio D., *Apostolstwo – jedną z form realizacji życia chrześcijańskiego w Kościele w nauczaniu ks. Kazimierza Hamerszmity*, „Studia Elckie” 10(2008), s. 403-415.
- Brozio D., *Istota i znaczenie modlitwy w świetle nauczania ks. Kazimierza Aleksandra Hamerszmity*, „Studia Elckie” 9(2007), s. 247-267.
- Brozio D., *Kult Najświętszego Serca Jezusa w świetle kazań ks. Kazimierza Hamerszmity*, „Studia Elckie” 10(2008), s. 311-320.
- Brozio D., *Nabożeństwo do Najświętszej Maryi Panny i świętych w kazaniach ks. Kazimierza Hamerszmity*, „Studia Elckie” 10(2008), s. 321-337.
- Czarkowska L., *Dwie wojny*, w: *Lipsk nad Biebrzą. Wspomnienia*, oprac. Z. Koszyła, Lublin 1978, s. 60-64.
- Czartoszewski W., *Z dziejów parafii Matki Bożej Anielskiej w Lipsku*, w: A. Cz. Dobroński (red.), *Nadbiebrzański gród. Dzieje Lipska*, Lipsk 2019, s. 298-319.
- Degórski B., *Wdowy w starożytności chrześcijańskiej i ich posługa w Kościele*, „Vox Patrum” 22(2002), t. 42-43, s. 303-318.
- Ferdynus M., *Consequences of human overpopulation and strategies of its prevention*, „Studia Elckie” 20(2018), nr 4, s. 415-428.
- Franciszek, *Gaudete et exultate*, Rzym, 19 marca 2018 r.
- Franciszek, *Potrzebujemy waszej mądrości i doświadczenia. Słowo do członków Narodowego Stowarzyszenia Pracowników w Podeszłym Wieku, 16 XII 2019 r.*, <https://www.vaticannews.va/pl/papiez/news/2019-12/papiez-franciszek-audienca-osoby-starsze-wolontariat.html> (dostęp: 9.11.2023).
- Gnatowski M., *Lipsk w okresie okupacji niemieckiej*, w: *Nadbiebrzański gród. Dzieje Lipska*, red. A. Cz. Dobroński, Lipsk 2019, s. 185-214.
- Guzewicz W., *„Ja pójdę za nią”*. *Błogosławiona Marianna Biernacka 1888-1943*, Elk 2010.
- Guzewicz W., *Błogosławiona Marianna i jej świadectwo wiary*, w: *Chrześcijańskie świadectwo wczoraj i dziś*, red. tenże, Elk 2013, s. 177-190.
- Guzewicz W., *Codziennie życie w niemieckim obozie koncentracyjnym KL Dachau w świetle wspomnień ks. Kazimierza Hamerszmity (nr obozowy 22575)*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 377-393.
- Kaczmarek T., *Świadkowie wiary*, Włocławek 2013.
- Kaczmarek T., *Światła w ciemności. Męczennicy 1939-1945*, Włocławek 2000.
- Kaplan Miłosierdzia, dobroci i zaufania: Ks. Kazimierz Hamerszmit*, oprac. M. Maczan, Elk 2018.
- Kruczyński D., *Błogosławiona Marianna Biernacka wzorem dla wolontariuszy Caritas*, „Studia Elckie” 16(2014), nr 1, s. 79-94.
- Kruczyński D., *Ja pójdę za nią. Modlitewnik teściowych*, Elk 2014.
- Kruczyński D., *Oblicza miłosierdzia*, Kielce 2017.
- Kruczyński D., Sobolewski Z., *Modlitewnik. Nauczycielka ewangelicznej prostoty. Bł. Marianna Biernacka*, Siedlce 2020.
- Maczan M., *Struktury duszpasterskie w diecezji elckiej. Początek i stan aktualny*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Elk 2022, s. 103-106.
- Mazur J., *Dekret z dn. 27 XI 2019 r.*, L.dz. 1175/2019. [mps].
- Mazur J., *Homilia bp. Jerzego Mazura SVD podczas Mszy św. w Lipsku w XX-lecie beatyfikacji Marianny Biernackiej*, Lipsk 13 lipca 2019 r. [mps].
- Mazur J., *List pasterski Biskupa Elckiego Jerzego Mazura SVD z okazji 70 rocznicy śmierci bł. Marianny Biernackiej*, Elk 5 lipca 2013 r., w: Z. Sobolewski, *Miłość po błocie chodzi. Błogosławiona Marianna Biernacka*, Kielce 2023, s. 214-218.
- Mazur J., *Wstęp*, w: Z. Sobolewski, *Miłość po błocie chodzi. Błogosławiona Marianna Biernacka*, Kielce 2023, s. 6-7.
- Mazur P., *Pedagogika świętości w nauczaniu Jana Pawła II*, w: *Kęckie sacrum*, red. S. Cadr, Kęty 2008, s. 141-148.
- Misztal H., *Powszechne powołanie do świętości a Eucharystia*, „Roczniki Nauk Prawnych” 8(1998), s. 175-186.

- Modlitwne spotkanie na fortach k. Naumowicz*, „Biuletyn TPL” 1999, nr 304, s. 2.
- Ostrowska W., *Wywiad z Grażyną Serafin, prawnuczką Błogosławionej*, „Różaniec” 9(2009).
- Polak G., *Proboszcz z Suwałk. Droga do świętości ks. Kazimierza Hamerszmity*, Ełk 2022.
- Puczyłowski M., *Duszpasterstwo rodzin diecezji elckiej w latach 2012-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 147-169.
- Samsel E., *Slużebnica Boża Marianna Biernacka*, „List do Pani” 9/20(1994), s. 6.
- Sawicki R., „*Ja pójdę za nią*” – życie i heroiczna śmierć bł. Marianny Biernackiej z Lipska nad Biebrzą, „Głos Serca” 68(2006), s. 9.
- Sawicki W., *Bł. Marianna Biernacka*, <https://parafia.lipsk.pl/index.php/blogoslawieni/blogoslawiona-marianna-biernacka> (dostęp: 7.08.2023).
- Sobolewski Z., *Miłość po błocie chodzi. Błogosławiona Marianna Biernacka*, Kielce 2023.
- Sobolewski Z., *Nikt nie ma większej miłości. Rzecz o Błogosławionej Mariannie Biernackiej*, Kielce 2020.
- Staroszczak T., *Posługa Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w diecezji elckiej*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 2265-248.
- Świadectwo Grażyny Serafin*, s. 86, http://fara.radom.pl/img/jerycho_rodzin/jerycho_8.pdf (dostęp: 7.11.2023).
- Tło historyczne życia i męczeństwa bł. S. M. Stali i dziesięciu towarzyszek ze Zgromadzenia Sióstr Najświętszej Rodziny z Nazaretu*, <https://nowogrodczynna.jimdofree.com/dzieje-nowogr%C3%B3dczynny/t%C5%82o-histeryczne/> (dostęp: 3.08.2023).
- Uchan J., *Wybrane inicjatywy duszpasterskie diecezji elckiej w latach 1992-2021*, w: *Ex Vita vivit! 30. rocznica diecezji elckiej 1992-2022*, red. M. Sieńkowski, R. Sawicki, Ełk 2022, s. 319-333.